

Miniszter és akadémikus

Varga József, a vegyész-mérnök, a műegyetemi professzor, a magyar királyi iparügyi miniszter, a kétszeres Kossuth-díjas akadémikus, Szeged egykori országgyűlési képviselője, az ipari vásár szorgalmazójára emlékezni kell, születésének centenáriuma, 1991. február 8-án.

Csak hallgatói és a műegyetemi dokumentumok tudják, hogy milyen óriási elme volt Varga József, aki az iparügyi miniszterség mellett — négy éven keresztül — kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter is volt, a Teleki-, a Bárdossy- és a Kállay-kormányban. Népét, a magyar embert mindig féltő miniszter ellene volt a második világháborúban való részvételünknek, és a doni áttörés után a kormányból kilépve, visszatért a műegyetemre, 1943 márciusában.

Ezután csak tudományos munkásságának élt, és a nagynyomású kísérleti intézet igazgatójává 1951-ben nevezték ki, majd egyidejűleg a veszprémi vegyipari egyetemnek volt professzora. Utját ide az első világháború utáni nagyszámú gázmező vezette, de foglalkoztatta a hazai bauxit és a cementgyártás technológiája is. Legjelentősebb eredményei a műbenzinhez és a motorhajtó anyagok előállításához fűződnek. Foglalkozott a kőszén nagy nyomású hidrogénezésével, és nemzetközileg is nagy elismeréseket kapott idevonatkozó találmánya. Kidolgozta az úgynevezett hidrokrakkelljárást. Ennek tanulmányozására és alkalmazására közös magyar-német vállalat alakult.

Kutatásainak hasznosítására számos találmányi bejelentést tett, technológiai eljárásokat dolgozott ki, irt le a know-how-ot. Eljárásait, találmányait minden, az ásványolaj-ipar terén számottevő országban szabadalmaztatta, és alkalmazzák.

Varga József, a hatalmas felkészültségű elme, a nagy realpolitikuss Budapestben, 1956 decemberében halt meg.

Szegednek mindig nagy szerelmese volt, és erről bizonyosságot adnak a korabeli ipari vásárok, ezek megszervezése, segítőkészsége, akár államtitkárként vagy miniszterként. Realisan látta, hogy mit jelent itt, ebben a korabeli dél-alföldi régióban a vásár az ipar és kereskedelem, s ezen keresztül az egész népesség számára. Az 1940. évi szegedi ipari vásárt ő nyitotta meg, és beszédében szót ugyan az ipari nyersanyagok drágulásáról, de egyben a magyar szellemi tőke hatékonyság szerepét is kiemelte. A szegedi ipari vásárok jelentőségét és küldetését külön is hangsúlyozta. Ekkor az ipari vásárt a Horváth Mihály utca (itt volt az ipartestület székháza [1928], az iparcarnok, 1936 óta, ma ezekből alig valami a szegedi iparosság) és környékén rendezték meg.

Varga József a Magyar Élet Pártjának volt képviselője, de mind pártjában, mind a Parlamentben és miniszteri hivatalában mindig az okos és népeletét javító ipart, kereskedelmet és közlekedést szorgalmazta, programjaival, elképzeléseivel, tudományos föllépéseivel.

Szegedi országgyűlési képviselőségét igen komolyan vette, és számtalanszor megjelent képviseltjei, választói előtt, véleményét kikérve azoknak, akik őt a Parlamentbe delegálták. Határozott karakterű képviselő, miniszter és tudós volt egy személyben, akinek a következő rezsim tudományos munkásságáért (bár nekik is visszacsúszult Dunaujváros ügyében) 1950-ben és 1952-ben Kossuth-díjat adott.

Bátyai Jenő

Harc nélkül

Szülőtréning Gordon-módra

„Megáll az eszem! Egyszerűen nem tudok vele mit kezdeni!” — vajon naponta hány szülő kebeléből szakad föl ez a sóhaj? Thomas Gordon amerikai pszichológus úgy gondolja, ilyen helyzetekre is van megoldás. Erről szól a Tantusz Ház minapi bemutatója.

Tanulja meg szeretni a tonikót! — mondta a közel-múlt egyik agybevésődő reklámja. Tanuljuk meg kezelni a problémáinkat! — ezt meg Mr. Gordon mondja Amerikából. A Tantusz Ház (régii nevén Postás Klub) tavasszal foglalkozásorozatot indít, amelyen mindenki megtanulhatja a Gordon-módszer legalapvetőbb szabályait.

Az elmúlt hét végén izelítőt adtak abból, mit is jelent mindez. Rácz Erzsébet, a Tantusz Ház vezetője kedvező benyomásokról számolt be. Elmondta, hogy olyan szülők érdeklődtek, akik az eddiginél jobban szeretnék gyermekük felé fordulni. A Gordon-módszer lényege, hogy nem kell feltétlenül rossznak tartani a gyereket még akkor sem, ha valami csintalanságot követett el. Azt kell inkább kideríteni, miért, és milyen körülmények között történt a baj, s csak a valódi okok feltárása után szabad „nevelni”.

A bemutatón mindenki elméleti előadást várt. Ehelyett oldott hangulatú csoportfoglalkozáson gyakorolták a szülők a „másik ember” elfogadását. Értő figyelemmel fordulni embertársunk felé — még akkor is, ha az illető történetesen a gyereklünk.

A módszer tanulmányozása szülőknak, pedagógusoknak, pszichológusoknak és mindazoknak ajánlott, akik gyermekközösségekben élnek és dolgoznak.

Ny. P.

Változatok iskolára

Napirenden az iskolareform. Mit és hogyan kell változtatni? Mert kell, ez már bizonyos. Az ötletek szaporodnak, megvalósításuk még többnyire várakozás. Kovács Lászlót, a Deák Ferenc Gimnázium igazgatóját a struktúraváltás igényéről és lehetőségeiről kérdeztük:

— Az országban közel 300 középiskolából az idei évben 57-en kérték, hogy átalakítsanak a 6 osztályos rendszerre: az összes középiskolának majdnem egyötöde. Ez pedig azt jelenti, hogy komoly szerkezetváltásra van szükség. Mögöttünk van három olyan év tapasztalata, mikor 7. és 8. osztályosok hozzánk jártak előkészítőre, és velük elbeszélgetve kiderült, hogy oktatásuk a gimnázium egységéhez igazodik. Tehát a serdülést megelőzően, 12 éves korban van egy olyan pont, amikor — ha nem választjuk el egymástól a jó és rossz tanulókat — az osztályközösségek két részre szakadnak — kivételek a tagozatos osztályok. Ekkor két lehetőség áll előttünk. Vagy a 8. osztályra építkezve, az általános iskolák továbbfejlesztésével gimnáziummá, vagy pedig a gimnázium „nyúlik le” egy kicsit.

— Milyen iskolamodellre gondolnak?

— Az egyik modell az lenne, amelyben az általános iskola két évet ráépít a 8. osztályra, és a gimnázium általános képzését ott kapnák meg a gyerekek. Utána pedig — ha akarnak — szakirányban is továbbtanulhatnak. A másik pedig, hogy valamilyen szelekcióval különválasztjuk a jobbikat. Nem elitképzésre gondolok, bár ha ez lenne, az se baj. Az alapmodell kérdéseiben még vita folyik, hogy 4+8, 6+6, vagy 8+4-es legyen az iskolarendszer. Mi — sokáig gondolkodva ezen — úgy döntöttünk, hogy felesleges a gyerekeket 8. osztályig, egy befejezett tanulási elvinni, mert aztán a gimnáziumban újra kezdenek. A két képzést el kell választani valahol, mert vannak olyan tárgyak, amelyeket le-

het lineárisan tanítani (magyar, történelem, nyelvek), de például a matematikát nem lehet így. Tehát a tárgyak ezen tulajdonsága alapján kell kettéválasztani a képzést.

— Melyek azok az iskolák, amelyek részt vesznek a kísérletben?

— A Madách, az Arany János, a Tarján 3-as és mi. Kidolgoztunk egy kísérleti programot, és a három általános iskolában elindítjuk a 6 osztályos (6+6) kísérleti modellt.

— Mit jelentenek a 4+8, 6+6 és a 8+4-es iskolatípusok?

— A 4+8-as szerkezet azt jelenti, hogy az első négy év alatt a gyerekek megtanulnak írni, olvasni, számolni, esetleg nyelveket is, utána pedig a nyolcosztályos gimnázium jönne. Véleményem szerint ezt azért nem lehet megvalósítani, mert a mostani tanárképzés egyre inkább eltávolodott a tudósképzés felé, és nem képezték ki a tanárokat a különböző korosztályok tanítására. A 6+6-os rendszer azt jelenti, hogy 6 évig egységes képzésben vesznek részt a tanulók. Ennek első négy éve után specializáció következik, amelyben felkészülhetnek a felvételi vizsgára. A 8+4-es modell pedig az, ami ma van. A Deák Ferenc Gimnázium meghagyja a 4 éves gimnáziumi képzést, de beindítja az iskolaszövetségben belül a 6+6-os rendszert is. E két rendszer egymás felé nyitott.

— Szó esett itt jó és rossz tanulók különválasztásáról. Hogyan működhet biztosan egy ilyen szelekció?

— A mostani módszerek nem teljesen biztosak. Ami azt jelenti, hogy harminc gyerek közül egy-két esetben lehet tévedés. Én nem hiszem, hogy ezt fetísizálni lehetne. Mert nem azt vizsgáljuk: ki mire alkalmas, a szelekciót inkább az alapján végezzük, hogy ki mire nem alkalmas. Ez merőben más módszer. Egyébként a méréseket hosszú megfigyelés során végezzük.

P. Sz.

Maszk és rítus

Zsúfoltságig megpakolt szoba, a fal mellett a „negatívok” sorakoznak. A polcon több sorban könyvek és minták vegyesen. Az asztalon álló festék és ecset árulnak arról, hogy itt munka folyik. A maszkok készítője Ráthgeber Attila épp egy utazótáskából szedte ki érdeklődésem tárgyát.

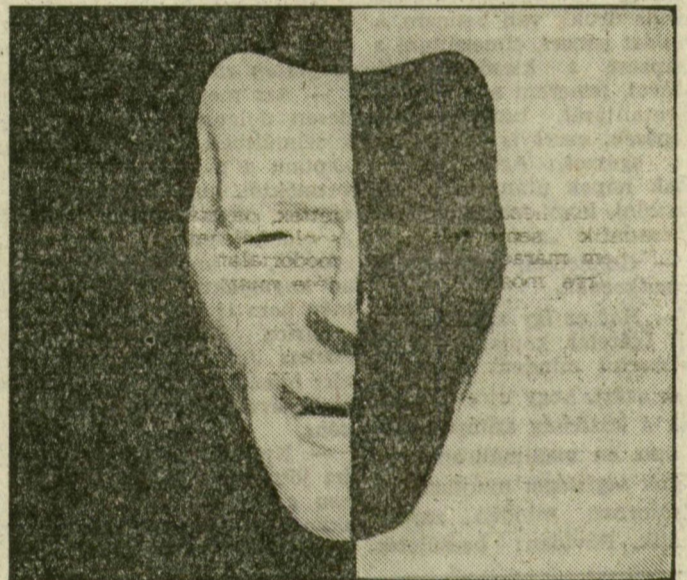
— Most érkezünk meg Angliából, s még nem volt időm kicsomagolni — hangzott a mentegetőzés — sok a sérült darab, a rendbehozataluk is néhány hétbe telik. Yorkban jártunk, ahol egy konferencián vettünk részt, a színház tanítása és tanulása céljából. Yorkban és Londonban előadtak az Alvo Pirotto Tonaire című darabunkat. A közönség főleg kritikusközből, szakmai tanárokból és menedzserekből állt. A darab érdekessége, hogy Pierotti többször maszkban jelenik meg. A maszk használata teljesen másfajta, sokkal expresszívebb játéktípust igényel.

— Hogyan ismerkedtél meg a maszkokkal és készítésük technikájával?

— 1987-ben Szegedre látogatót Edmundo Torres perui származású Berlinben élő maszkkészítő mester, aki szemináriumot tartott a jó részt egyetemistákból álló részvevőknek. Commedia dell'arte utcai színház előadásain is álarcokat akartunk használni. Ekkor kezdett el érdekelni az álarc, és megpróbáltam magam megvalósítani elképzeléseimet. Mesteremnek Edmundo-t tartom, még akkor is, ha valójában kevés időt töltöttem a műhelyben. Tudását közvetve sajátíthattam el: könyveiből rengeteget tanultam. Eredeti rajzokból és — korú maszkjai mintájára tanulhattam meg a fogásokat.

— Mikor merült fel először európai szinten az igény a maszkok megismerésére?

— 1920–30-as években Amoleto Sartoni szobrász Padova mellett kezdett maszkok készítésével foglal-

Lovassy Zoltán reprodukciója

Az Atlantis Színház maszkjai ma este 8-tól egy héten át megtekinthetők a Galéria kávéházban

A maszk egy idős az emberi kultúrával. A hit világa a totemizmus körüli forgott. A különböző népcsoportok állatoktól származtatták magukat, ősanynak tekintették azokat. Ennek az állatnak a feláldozása rítust jelentett. Az erre a célra használt maszknak kettős funkciója volt: egyrészt az arc eltakarása az Isten előtt, másrészt — felöltésével egy lényegűvé válni vele.

kozni. A legnagyobb problémát az jelentette, hogy kiderítse, milyen maszkokban amely teljesen az archoz simult.

— Csak az előadásokon láthatjuk ezeket a maszkokat?

— A Dugonics téri Dohány-ajándékban, a Paletta galériában és az Otthon Luxban megtekinthetők, és meg is vásárolhatók. Az érdeklődők pedig a Nagyáruház kirakatában láthatják. Aki bővebb felvilágosítást akar kapni, az az Atlantis Színház szegedi címére írjon: (Pf. 904).

— Egyedül dolgozik?

— Négy, érzékenységgel megáldott fiatal készíti je-

lenleg is a maszkokat. Október óta foglalkoznak ezzel, pár hónapra van szükség, hogy megismerjék a fogások, de még sok-sok évre, hogy kiderüljön, mire is képesek valójában. A maszk-készítés összetett tevékenység, jelentős része megtanulható, de a mestéri tudáshoz nem kevés tehetségre van szükség.

Doboz Csilla

A szív szolgálatában

Váratlan ajándékkal kedveskedett az új esztendő Bartók Evának, a szegedi Szívvesztési önálló osztály nővérének. A nyír, egyházi illetőségű Magyar Szív Alapítvány ösztöndíjával január utolsó tíz napját az amerikai Bridgeportban tölthette. Az osztályvezető nővér 34 éve dolgozik az egészségügyben, 1960 óta pedig jelenlegi munkahelyén.

— Mit kellett tenni ezért az ösztöndíjért?

— Írtam egy szakmai önéletrajzot, némi angol tudás is szükségeltetett, aztán fizetni kellett a repülőjegy árának felét, mintegy 30 ezer forintot, s persze, leginkább a szakmai tapasztalat számítot. Meghívóm és vendéglátóm Lucille Susan Soltesz, a bridgeporti Park City Hospital magyar származású nővérigazgatója volt, aki tavaly a Magyar Szív Alapítvány kongresszusán előadást tartott, egyébiránt ő az ottani Szív-alapítvány egyik szervezőtagja. Bridgeport Szeged nagyságú „kiszváros”, másfél órai autóra New Yorktól.

— Mi volt az utazás célja?

— Egyrészt megismerkedni az amerikai nővérek munkájával, másrészt pedig a betegellátás szervezeti felépítését tanulmányoztuk. Azt például, hogyan szervezték meg — az egyszerű emberek számára is — a reanimációt, vagyis az újraélesztés technikáját. Amerikában például a rendőröknek is kötelességük ezt tudni, s ha valaki az utcán rosszul lesz, a kiértesített mentővel rendre megérkezik a rendőrautó is.

— Milyen a nővérek helyzete az amerikai kórházakban?

— A bridgeporti intézmény egy 200 ágas kórház, itt például 260 nővér dolgozik, de asszisztensi feladatokat is ellátnak. A nővér az aki először találkozik a beérkező beteggel. Eppen ezért sokszor kerülnek olyan helyzetbe, amelyekben azonnal kell dönteni, s ezek a döntések életeket menthetnek. Jóval képzetesebbek, mint a magyar nővérek, vannak köztük „nővérdoktorok”, s általában hat évet tanulnak valamely szakképzésért. Nagy a társadalmi megbecsülésük, és ők büszkéek is erre.

— Milyen egy amerikai kórház hangulata?

— Ha az ember belép az épületbe, nyomban egy információs pulttal találja magát szembe, ahol mindenféle eligazítást megkap. Mindig van látogatás, de ez mégis kulturáltabb, és persze, szervezettebb, mint nálunk. Egy beteghez csak két látogató mehet, aki időközben érkezik, annak várakoznia kell. Egyágyas kórtermek vannak, megjegyzem, akkora alapterületen, ahol nálunk négy ágy „zsúfolódik”, s az összes egészségügyi felszerelést a falakra szerelték. az ágy végénél tévé áll. Nagyon jó dolgozni az amerikai kórházi textiliával. A betegről például egyetlen mozdulattal le lehet venni az inget. Az ágyakat mindenütt hidraulikus szerkezettel látták el. Rengeteg egyszerű használatos eszközzel dolgoznak, ellenben három dologtól rettegnek: a hepatitisztől, az AIDS-től, a kórházak meg attól, hogy az előző kettő miatt a nővérek ott-hagyják őket.

— Emlegette, hogy a szervezeti felépítés is tanulmányozták.

— Jól nagyobban az adminisztrációs rendszerük, csak hogy ők mindent számítógéppel végeznek. Egy másik kórházban, ahol a sürgősségi szívbetegellátást felügyeltük meg, olyan haemodinamikai laborban is voltunk, melyben évi négyezer angioplasztikát végeznek el, a szívsebészeti osztályon pedig évi 40 ezer beteget kezelnek. Ezzel szemben Magyarországon szívsebészeti osztály például a Dunántúlon egyáltalán nincs. Budapestben van négy. Debrecenben és Szegeden egy-egy. Az előbb említett, sok osztályos kórház — az amerikai — 400 ágas. Adminisztrációját 40 ember végzi el, három muszakban. Míközben óriási az ellenőrzés. Az intézmény négy órát csak azért foglalkoztat, hogy ellenőrizzék, megkapott-e mindent a beteg, a beteg. Mert ők azt vallják, hogy az emberek ide tulajdonképpen egy helybe fekszenek be, amiért persze fizetnek.

Dal.